

Ämne / arbetsområde	Religionskunskap, samhällskunskap / Vem är same?
Årskurs	4-6

Läroinstruktion: Detta lektionsupplägg är anpassat för årskurs 4-6 och kan kopplas till det centrala innehållet i religionskunskap och samhällskunskap. Det här arbetsområdet kan med fördel kopplas med klassens arbete om livsfrågor. Eleverna diskuterar utifrån den bild eleverna själva har om samer och de fördomar som finns om samer. Hur väl stämmer det överens med hur samer uppfattar sig själva och vad det innebär att vara same? Att identifiera vem som är same är komplicerat eftersom det samiska arvet inte syns på utsidan utan kan vara vem som helst eleverna möter och det finns många olika sätt att vara same. De samiska symbolerna ger samisk tillhörighet och en identitet men symbolerna har olika värde beroende var man är uppväxt. För någon kan det vara viktigt att bära kolten på fest och högtider, för någon annan är det språket och för någon annan är det att äga renar. Sedan finns det samer som varken äger kolt eller renar, eller inte kan ett ord samiska.

Det finns ingen lagstiftning i Sverige som definierar vem som är same. Däremot finns en skrivning i Sametingslagen där det definieras vad som krävs för att bli upptagen i Sametingets röstlängd:

Sametingslag 1992:1433

1 kap. Inledande bestämmelser

2 § Med same avses i denna lag den som anser sig vara same och

- 1. gör sannolikt att han eller hon har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller*
- 2. gör sannolikt att någon av hans eller hennes föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller*
- 3. har en förälder som är eller har varit upptagen i röstlängd till Sametinget, utan att länsstyrelsen därefter beslutat annat.*

Förutsättningar/förkunskaper: Innan denna lektion behöver eleverna ha fått en förklaring på och diskussion om:

- Vad är Sápmi? Ett folk i fyra länder.
sidorna 4-5 och sidan 9 i informationsmaterialet: *Samer - ett ursprungsfolk i Sverige*. <http://samer.se/2110>

Att reflektera över i klassen och/eller som hemläxa att diskutera med föräldrarna: Kan man både vara arab och svensk, dansk och svensk eller same och svensk? Vad eller vem är det som bestämmer vem man är? Vilka är samerna?

Ett stöd för dig som lärare när du arbetar om samer finns www.samer.se Till det här arbetsområdet rekommenderar vi <http://samer.se/1147>

Koppling till centrala innehåll i samhällskunskap

Rubrik för centralt innehåll i aktuell kursplan	Citerat ur centralt innehåll	Kan kopplas konkret till det aktuella ämnesområdet genom:
Individer och gemenskaper	Urfolket samerna och övriga nationella minoriteter i Sverige. De nationella minoriteternas rättigheter	Att diskutera vad det är att vara same, och vad det innebär att tillhöra urfolket samer

Koppling till centrala innehållet i religionskunskap

Rubrik för centralt innehåll i aktuell kursplan	Citerat ur centralt innehåll	Kan kopplas konkret till det aktuella ämnesområdet genom:
Identitet och livsfrågor	Hur olika livsfrågor, till exempel synen på kärlek och vad som händer efter döden, skildras i religioner och andra livsåskådningar	Att diskutera vem som är same och vilka samerna är. Att prata om identifikationskriterier som gäller för många samer. Att uppmärksamma och reflektera över vilka uppfattningar och/eller fördomar som finns om samer som grupp.
	Vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet	

Koppling till kunskapskraven

Kunskapskrav för betyget E i samhällskunskap	Kunskapskrav för betyget C i samhällskunskap	Kunskapskrav för betyget A i samhällskunskap
Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver enkla samband med enkla och till viss del underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med enkla resonemang och till viss del underbyggda argument.	Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver till förhållandevis komplexa samband med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med utvecklade resonemang och relativt väl underbyggda argument.	Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver komplexa samband med välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med välutvecklade resonemang och väl underbyggda argument.

Kunskapskrav för betyget E i religionskunskap	Kunskapskrav för betyget C i religionskunskap	Kunskapskrav för betyget A i religionskunskap
Eleven kan föra enkla resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för olika människor på ett sätt som till viss del för resonemanget framåt	Eleven kan föra utvecklade resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för olika människor på ett sätt som för resonemanget framåt	Eleven kan föra välutvecklade och nyanserade resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för olika människor på ett sätt som till viss del för resonemanget framåt och fördjupar eller breddar det.

Förslag på undervisningsupplägg

Start, hur börjar lektionen?	<p>Diskutera vilken bild eleverna har av det samiska.</p> <p>Diskutera vidare om typiska fördomar som finns om samer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • En riktig same äger renar (Vad är en riktig same? Vem same? Är man mera same om man äger renar? Måste man äga renar för att vara same?) • Samer bor i kåtor på fjället (Vad är en kåta? Var i fjället? Varför skulle inte en same kunna bo i hus?)
------------------------------	---

Elev- och läraraktivitet

Se det här två klipp
<https://www.youtube.com/watch?v=FE2KBMDy-ds>

Samer - Vilka är de? Lilla Aktuellt förklarar
<https://www.youtube.com/watch?v=mhMloQvlpQk>

Landet Sapmi och folket samerna,
Nils Gustav Labba

Diskutera på vilket sätt de här två klipp
utmanar de fördomar som finns om samer.

Hur är det att vara same? Hur är det att
vara same. <http://samer.se/4837> Lär känna
åtta stycken fiktiva samiska personligheter.

Läs högt sidorna 60-61 från
informationsmaterialet: *Samer - ett
ursprungsfolk i Sverige*, om Sara som är
uppväxt med en småländsk mor och en
renskötande far. Diskutera: "Vad är samisk
identitet för Sara?"

Bläddra tillsammans i mindre arbetsgrupper
i informationsmaterialet: *Samer - ett
ursprungsfolk i Sverige*.
<http://samer.se/2110>

Klipp ut från informationsmaterialet
bilder/texter till ett collage som skulle hjälpa
människor som har fördomar om samer att
lära sig mer om hur det kan vara att vara
same.

Avslut	Vilken bild har eleverna om samer efter arbetet slut? Har bilden på samer förändrats? På vilket sätt har bilden förändrats?
Material	www.samer.se Informationsmaterialet: <i>Samer - ett ursprungsfolk i Sverige.</i> http://samer.se/2110 Informationshäftet: Fördomar och förklaringar http://www.samer.se/4511
Uppföljning och dokumentation	Hur kan innehållet/upplägget för lektionen förbättras? Finns det möjlighet att arbeta tematiskt med andra ämnen?

Ansvarig för denna lektionsplanering: Monika Blind, SO-lärare i årskurs 4-9.